

ce keleti, utca felé eső részén alacsonyan, hátsó, udvari részén magasan húzódott a kőlapos szint, mintegy dombot képezve. Mivel a pince még egyszer beomlott, ezért a kőlapos szinten újabb vastag, égett paticsréteget tártunk fel, valamint egy kályhaomladékot nagyméretű vályogtéglaikkal. A pince felett álló ház falát valószínűleg a második lakóperiódusban nyugat felé kibővítették. A telek D-i szélén egy 15. századi betöltésű, megközelítőleg négyzet alakú pince húzódott. A löszös altalajba vágott falait valószínűleg fabélés támasztotta. A telek közepén egy relatív nagyméretű, földbe mélyített Árpád-kori pince volt. Járófelülete keményre letaposott, sarkain és oldalain cölöplyukak tartották ácsszerkezetét. A pince ÉNy-i sarkát egy másik Árpád-kori pince beásása vágta el. A második pince bélelése szintén cölöpszerkezetű fabélés lehetett, K-i oldalán keskeny, altalajba vágott lépcsőfokok vezettek lefelé. A telek É-i sávjában egy 6 m mély, téglalap alakú, szintén fabélésű, Árpád-kori betöltésű emésztő volt.

Az eddig leírtak mellett feltártunk még két bronzkori, egy kelta, egy avar, valamint több Árpád-kori, késő középkori, török kori és újkori szemétdödröt, egy újkori kutat és egy kavicsokkal burkolt kis középkori udvarszínt az ÉK-i sarokban.

Munkatársak: Mester Edit, Végh András.

BENDA JUDIT

41. Budapest, I. Országház utca 33–34.

Á, Kö, Tő

Az Anjou rezidencia nevű épületek építését előkészítendő lebontották az Országház utca 33. és az Országház utca 34. alatti épületeket, így folytatódhatott a régészeti kutatás. Az Országház utca 33. alatt az Árpád-kori városfal külső oldalát lehetett igen jól megfigyelni, továbbá az Anjou-kori városfal újabb szakaszait tudtuk kiásni.

Az Országház utca 34. alatt az Árpád-kori városfalhoz kapcsolódva egy patkótorony került napvilágra. Ennek É-i külső lábazati szintjére ültették rá az itt is előkerült gerendavázis török kori falat. Az Anjou-kori városfalnak is újabb szakaszát sikerült feltárni.

BENCZE ZOLTÁN

42. Budapest, I. Toldy Ferenc utca 9.

Kk, Tő, Ű

A Budapesti Történeti Múzeum Középkori osztálya 2002. július 15. – augusztus 2. között a Budavári Önkormányzat megbízásából előzetes régészeti szondázást végzett a Toldy Ferenc Gimnázium kertjében, illetve tornapályáján; a tervek szerint ezen a területen építenék fel a gimnázium új tornatermi szárnyát. Az előzetes régészeti szondázó kutatás tisztázni kívánta, hogy található-e a területen teljes feltárást igénylő régészeti objektumok, illetve milyen mélységben és milyen kiterjedésben helyezkednek el ezek.

Egy K–Ny-i irányú szelvényt készítettünk a salakos tornapályán 3 db 4×4 m-es szelvény kijelölésével. A tornapálya a II. világháborúban elpusztult Donáti utca 28. számú ház helyén található. A szelvényt úgy tűztük ki, hogy lehetőleg a lebontott ház udvarán dolgozhassunk. Ezenkívül a gimnázium kertjének DK-i sarkában, a Donáti utcához levezető lépcső előtt jelöltünk ki még egy 4×4 m-es alapterületű kutatószelvényt.

A tornapályán és a gimnázium kertjében kiásott szondák eredményei jelentősen különböztek egymástól, ezért ezeket külön-külön ismertetjük.

A tornapályán a salakos felszín megbontása után mintegy 40 cm mélységig a korábbi tornapályák többször megújított felszíneit találtuk. Ez alatt a lebontott lakóház elplanírozott omladéka helyezkedett el, amely beborította az egykori udvar felszínét. Az omladék viszonylag nagy mennyiségben tartalmazott II. világháborús lőszert, robbanóanyagot (fel nem használt aknavetőgránátokat, kézigránátokat). Az egykori udvar felszíne alatt a 19. században készült feltöltést találtunk, amely egy K–Ny-i irányú kövezett utat fedett el. Az út É-i szegélyét tárhattuk fel, mindhárom szomszédos szelvényben. Készítésének idejét az út alatt található feltöltésben talált leletek (pénz és kerámia) alapján a török kor idejére helyezhetjük. Ezt az útréteget is felbontottuk, majd eltávolítottuk a már említett török kori, átlagosan 30 cm vastag feltöltést, amely egy újabb útréteget fedett el. Ez utóbbi útréteg szintén K–Ny-i irányú, és ugyancsak É-i szegélyét sikerült megtalálni. Felszíne erősen lejt nyugatról kelet felé. Az út kétrétegű volt, alsó része nagyméretű és közepes, lapos kavicsokból készült (kb. 10 cm vastag), amelyre többször hordtak rá, feltehetően megújítás céljából, sódert, köveket, kavicsot, ezáltal az útréteg teljes vastagsága mintegy 40 cm. Készítési idejét meghatározták az útréteg belsejéből és felszínéről előkerült pénzek és kerámiatöredékek: eszerint az út a késő középkorban, a 14–15. században készült és volt használatban. Az útréteg alsó kavicsait közvetlenül a márgás altalajra fektették.

A szelvénytörzsben az út mellett egyéb régészeti objektum nem került elő.

A gimnázium kertjében nyitott kutatószelvényben először kb. 1 m-es mélységig modern feltöltést találtunk, amely egy korábbi felszínt fedett el. Ez alatt egy igen nagy vastagságú köves, márgás feltöltést tártunk fel, amelyet a gimnázium építésének idején kialakított támfal mögé töltöttek. A mintegy 3,5 m mély feltöltés alján lapos, nagyméretű kövekből kirakott, kövezett felszínt találtunk, amely enyhén lejtett nyugatról kelet felé. A kövezetet közvetlenül a márgára rakták.

Összefoglalva a fent elmondottakat a szondázó kutatás a tornapályán (Donáti u. 28.) egy középkori eredetű, K–Ny-i irányú út részletét tárta fel, amely a mai Vám utca meghosszabbításában a hegyoldalra merőlegesen, meredeken haladt felfelé. Az utat a török korban feltöltötték, majd egy kissé megemelt szinten újból használatba vették. A török kor végén készült térképeken és

látképeken azonban már nem ismerhető fel, addigra eszerint megszüntették és az újkorban sem használták. Az iskola kertjében a jelentős újkori földfeltöltés alatt bizonytalan korú kövezett felszínt tártunk fel.

A tervezett építkezés megvalósítása előtt szükséges elvégezni a középkori útnak és környezetének teljes feltárását a tornapályán, valamint a kövezett felszín és az ehhez kapcsolható esetleges objektumok feltárását a kertben az építkezés által érintett területen.

BENDA JUDIT – VÉGH ANDRÁS

43. Budapest, II. Kapás utca, karmelita kolostor
Ró, Kö

A részletes tanulmányt lásd a 117. oldalon!

BENDA JUDIT

44. Budapest, II. Tölgyfa utca 3.–Henger utca 2.
U, R, B, Ró, LT, Kö, Tő

A telken (hrsz.:13509), ahol a BKV használaton kívüli villamos remíze áll, a Terra-dom Kft. megbízásából végeztünk régészeti feltárást az építkezést megelőzően. Korábban már sor került egy kisebb, szondázó jellegű kutatásra, valamint a tervezett épület A és B szárnyának megelőző feltárására. Az újkori épületekkel erősen bolygatott telken török kori, középkori, római és őskori objektumok kerültek elő.

A 2002. július 8. és szeptember 20. közötti feltárással befejeződött a II. kerület Tölgyfa u. – Henger u. – Feketesas u. által határolt területen 1999-ben elkezdett kutatássorozat. Idén a szóban forgó terület utolsó, még feltáratlan É-i részének vizsgálatát végeztük el, amely az új épület C és D/3 épületszárnya.

Az ideai ásatási évadban előkerült legkorábbi leletanyagot a *neolitikum* időszakából származó néhány gödör, cölöplyuk betöltéséből nyertük. Közülük kitűnik a középkori gödörrel vágott 751. objektum a zselizi kultúrára jellemző igen gazdag kerámiaanyaggal. Emellett megemlítendő egy másik gödör, melyből egy plasztikusan kidolgozott tehénfejvel díszített agyagedény oldal-töredéke került elő.

Az U/12-es és V/12-es szelvényben tisztán megfigyelhető volt egy kávébarna színű réteg, mely közvetlenül a sárga altalaj felett húzódott. E réteg a telek délebbre eső területein végzett korábbi feltárások folyamán sehol nem volt megfogható, mindenütt a sötétbarna-fekete, késő bronzkori réteg feküdt a bolygatatlan sárgán, mely egyben akkor az objektumokból gyűjtött legkorábbi leletanyagnak is mutatkozott. Mivel a barna rétegből kevés, de jellegzetes pelyvás soványítású neolitik kerámia származott, emellett neolitik objektumok is előkerültek, joggal feltételezhetjük, hogy itt az újkőkori telep kultúrrétegének maradványát fogtuk meg. E réteg fölött már egy többnyire bolygatott, újkori törmelékkel, római és késő bronzkori kerámiával vegyes fekete agyagos szint következett.

A feltárási területen kívül, egy teherautó-rámpa bontása során a markoló több objektumot bolygatott meg, melyek közül az egyik valószínűleg a neolitikum időszakra datálható gyermeksír volt (797. obj.). A kisgyermeket hátával a gödör falához állítva helyezték a gödörbe, lábánál külön kimélyítve a kis gödör fenekét. Nyaka táján két átfúrt kőgyöngyöt találtunk.

A T/12-es szelvényben egy teknős aljú, nagyobb méretű gödörből (805. obj.) előkerült belül megvastagodó, úgynevezett szubkután füllel ellátott táltöredék a terület késő *rézkori*, bolerázi megtelepedését bizonyítja.

A feltárás őskori anyagának túlnyomó részét a késő *bronzkori* leletek adták. Néhány egyszerű gödör mellett a terület ÉNy-i részén (792. obj.) – a korábbi feltárások során már feltárt – egymásba ástott gödöregyütteshez hasonló komplexum is előkerült, mely gazdag késő bronzkori, az urnamezős kultúrába tartozó síkozott peremű, árkkolt vállú díszítéssel ellátott kerámiaanyagot szolgáltatott. A komplexum bontása során feltűnően nagy mennyiségű, több esetben áglenyomatokat is tartalmazó paticsanyagot gyűjtöttünk, mely egyértelműen felmenő falú házak meglétére utal a telepen.

Az ásatási terület Ny-i szélén, nagyjából É–D-i irányban egy 80–100 cm mélységben megmaradt V-keresztmetszetű árok futott, melynek kronológiai meghatározása problematikus. A fekete kevert, újkori réteg alján jelentkező sötétbarna betöltés felső 10–15 cm-es mélységében az árok teljes feltárt kb. 20 m hosszú szakaszán római amphoratöredékeket tartalmazott. Ennél mélyebben azonban jellegtelen őskori (bronzkori?) kerámia származott belőle.

A 789. árokkal vágott 790. objektum betöltésének felső negyedéből is római amphoratöredékek láttak napvilágot, alatta azonban már bronzkori–korvaskori(?) kerámatöredékek kerültek elő. A gödör alján egy jobb oldalára döntött zsugorított csontváz feküdt, koponyáján esetleg ütésből származó sérüléssel.

A rámpa helyén egy *kelta* gödör is felszínre került (796. obj.), melynek erősen hamus, faszenes betöltéséből a késői időszakra datálható kerámiaanyag származott.

A területen a *római korból* mindössze egy kisebb méretű gödröt tudtunk feltárni.

A nagy mélységű újkori pusztítás miatt a terület ezen részén nem tudtuk megfigyelni a *középkor* korábbi időszakának településnyomait, rétegeit, kizárólag a nagyobb mélységű, későbbi objektumokat lehetett feltárni. Előkerült egy kút (809. obj.), amelyet legkésőbb a 16. század első felében betöltöttek. (A kutat teljes mélységéig statikai okok miatt nem lehetett feltárni.) Érdekessége, hogy keleti oldalán egy beálló merítőrészt alakítottak ki, melynek alját kővel és téglákkal rakták ki. A több tárolóverem közül leletanyagában a 782. objektum emelkedett ki. Ebből számos egész edény (korsók, fazekak, kupák, fedők) és jelentős üveglelet került napvilágra. 50–70-re tehető a kettős kónikus palackok száma, valamint hét egyenes peremű, csipkézett talpszegélyű, függőlegesen bordázott oldalú, 15. századi velencei üveg-